

РОЗДІЛ 2. ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА, СТРАХУВАННЯ ТА ФОНДОВИЙ РИНОК

ДІАГНОСТИКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА ЯК ОСНОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЙОГО ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ

DIAGNOSTICS OF THE FINANCIAL STATE OF AN AGRICULTURAL ENTERPRISE AS THE BASIS OF ENSURING ITS FINANCIAL SECURITY

Економічні наслідки російської військової агресії проти України не обмежуються лише постійними втратами інфраструктури та інших економічних об'єктів, але й супроводжуються значними ризиками та деструктивними процесами, що мають істотний вплив на фінансовий стан вітчизняних виробничих підприємств і вже призводять до змін в управлінських процесах. У статті розкрито важливість діагностики фінансового стану підприємства, розглянуто сутність та необхідність системного аналізу фінансового стану. Описано теоретико-методичні та практичні аспекти застосування інтегрального підходу до комплексної оцінки фінансової безпеки аграрних підприємств. У процесі дослідження проведено оцінку рівня фінансової безпеки аграрних підприємств, а також виділено групи індикаторів фінансової безпеки підприємств.

Ключові слова: фінансова безпека, аграрне підприємство, фінансовий стан, загрози, показники, індикатори.

Diagnostics of the financial condition of an enterprise is a priority for ensuring financial security. The purpose of the article is to study and substantiate the theoretical, methodological, and practical foundations for an integrated assessment of financial security of agricultural enterprises on the basis of an integrated approach. The economic consequences of Russia's military aggression against Ukraine include not only permanent losses in infrastructure and other economic entities, but also significant risks and destructive processes that have a strong impact on the financial condition of domestic manufacturing enterprises and are already changing management processes. The validity of managerial decisions largely depends on the objectivity of the perception of the real situation, which can only be achieved by using the results of an analytical assessment. The essence of this method is to select such criteria for understanding the object of analysis that would allow timely and proper assessment of actual situations, which is a precondition for managerial influence on their resolution. A special object is the agricultural sector, where efficiency depends on the timely receipt and use of resources, and in a market economy, essentially determined by the availability of financial resources. In these conditions, the value of a qualitative analytical assessment becomes a determining factor in the effective management of enterprises. The article determines the importance of diagnostics of the financial state of an enterprise, considers the issues of essence and necessity of system analysis of the financial state of an enterprise. There are described theoretical, methodological, and practical aspects of applying an integral approach to a comprehensive assessment of the financial security of agricultural enterprises. In the process of the investigation was carried out an assessment of the level of financial security of agricultural enterprises, and allocated groups of indicators of financial security of enterprises. Groups of indicators of financial security of enterprise have been allocated. The conclusion is made that diagnostics of financial security of enterprises is a process of assessing the status of financial security, identifying the impact of factors on its level, as well as existing and potential threats to financial security in order to make effective management decisions in the system of ensuring financial security of enterprises.

Key words: financial security, agricultural enterprise, financial condition, threats, metrics, indicators.

УДК 338

DOI: <https://doi.org/10.32782/bses.88-7>

Карбівський В.Л.

аспірант кафедри фінансів,
банківської справи та страхування,
Національний університет
"Чернігівська політехніка"

Karbiivskiy Viktor

Chernihiv Polytechnic National University

Постановка проблеми. В умовах сучасних викликів в Україні оцінка рівня фінансової безпеки відіграє для кожного вітчизняного аграрного підприємства важливу роль у забезпеченні функціонування його діяльності. Адже, на сьогодні, зважаючи на повномасштабне російське вторгнення, і як наслідок, кризове становище вітчизняної економіки, більшість аграрних підприємств опинилися в умовах непередбачуваного, нестабільного та жорсткого конкурентного середовища [1]. Така ситуація вимагає від суб'єктів господарювання уникнення фінансових прорахунків та своєчасного застосування ефективних методів управління. В таких умовах особливі вимоги

висуваються до фінансового стану аграрного підприємства, зокрема, його фінансової стійкості, ліквідності, рентабельності та ділової активності, як до важливого стратегічного інструменту фінансової безпеки аграрних підприємств. З огляду на це, діагностика фінансового стану підприємства задля забезпечення фінансової безпеки має пріоритетне значення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значна когорта зарубіжних та вітчизняних вчених присвятили свою наукову діяльність дослідженню питань, що пов'язані з оцінкою фінансової безпеки суб'єктів господарювання, які зокрема, висвітлено у працях: Н. Давиденко, Г. Довгополюк, І. Доценко,

Р. Квасницької, Л. Матвійчук, Т. Мулик, О. Томчук, Н. Трусової, В. Фабіянської та ін.

Так, аналіз вищезазначених літературних джерел [4; 6; 8; 9] у яких було розглянуто питання фінансової безпеки на мікрорівні, дає можливість зробити висновки, що рівень фінансової безпеки підприємства визначається через використання конкретних індикаторів чи показників, що сприятимуть встановленню реального фінансового стану як важливого індикатора фінансової безпеки [13].

Однак, нині все ще немає єдиної думки про визначення поняття фінансової безпеки на рівні суб'єктів підприємництва. Тим не менше, існують різні методи оцінки та забезпечення фінансової безпеки підприємства. Відповідно, на нашу думку, важливим в науково – практичній площині є розробка комплексного підходу для інтегральної оцінки фінансової безпеки підприємств.

Акценти в наукових дослідженнях щодо фінансової безпеки на мікрорівні зосереджено, здебільшого, на антикризовому управлінні суб'єктами господарювання, проте воно є доцільним лише у випадку, коли підприємство має проблеми зі стійкістю та знаходиться у стані фінансової кризи чи фінансової небезпеки, банкрутства. Проте, для того щоб не потрапити до такого стану, необхідним, на наш погляд є постійний моніторинг за допомогою індикаторів чи показників фінансового стану підприємства та оцінки функціонуючого механізму управління фінансовою безпекою підприємства. Розробка та постійне застосування таких заходів має важливе практичне значення, що пов'язано з необхідністю щоденного своєчасного реагування на зміни у фінансовому стані.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження та обґрунтування теоретико-методичних і практичних засад щодо інтегральної оцінки фінансової безпеки аграрних підприємств на основі комплексного підходу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Діагностика фінансового стану відіграє ключову роль у процесі розробки та ухвалення економічно обґрунтованих рішень, спрямованих на забезпечення фінансової безпеки аграрних підприємств. Сучасні умови функціонування аграрних підприємств, що супроводжуються впровадженням нових підходів до управління та різноманітними факторами, які впливають на аграрне виробництво, ставлять нові вимоги до методичного забезпечення діагностики, що є важливою складовою управлінської діяльності аграрних підприємств.

Формування системи фінансової безпеки включає аналіз рівня фінансової захищеності в умовах, коли поточна діяльність аграрного підприємства призводить до не завжди прогнозованих змін у структурі та обсязі власного і позиченого капіталу [4]. Однак це вимагає підвищеного контролю за захистом ресурсного потенціалу,

рівень якого відображає здатність аграрного підприємства протистояти загрозам з боку внутрішнього та зовнішнього середовища на певний момент часу і дозволяє уточнити рівень його комплексної захищеності.

На думку Пазєєвої Г. М., діагностика – це «вчення про методи, процеси й принципи розпізнавання й визначення негативних (кризових) явищ діяльності суб'єкта господарювання їх аналіз, установлення причин виникнення і пропозиція їх усунення» [10].

Етапи проведення фінансової діагностики стану фінансової безпеки аграрних підприємств приведені на рис. 1.

Основні завдання, що стоять перед діагностикою фінансового стану, включають наступне [7]:

- своєчасне виявлення кризових факторів у діяльності підприємства та визначення основних суттєвих ризиків;
- оцінка ймовірності виникнення кризи та ризику банкрутства;
- аналіз як зовнішніх, так і внутрішніх умов, в яких функціонує підприємство;
- виявлення на основі аналізу слабких місць у діяльності підприємства;
- оцінка ефективності функціонування підприємства.

Ці завдання, як правило, реалізуються шляхом виконання багаторівневого комплексу діагностичних заходів та моніторингу внутрішнього середовища підприємства.

Діагностика включає наступні елементи [8]:

1. Експрес-діагностика являє собою швидкий, поверхневий, нескладний та недорогий метод оцінки стану підприємства. Вона дозволяє виявити ранні ознаки кризи на підприємстві, тому доцільно проводити її щомісячно. У процесі експрес-діагностики здійснюється аналіз фінансового стану та фінансової стійкості підприємства за допомогою фінансового аналізу. Для цього використовується тестова анкета, яка включає якісні показники, що оцінюються за шкалою від 0 до 10 балів відповідно до критеріїв, встановлених підприємством, залежно від застосовуваних методів діагностики. Якщо сукупна оцінка перевищує допустимий рівень ризику, виникає необхідність проведення комплексної діагностики для з'ясування причин розвитку кризової ситуації та визначення конкретних слабких місць у діяльності підприємства.

2. Комплексний аналіз об'єднує методи кількісного та якісного аналізу, що дозволяє оцінити реальний рівень загрози та фінансовий стан підприємства. Рекомендується проводити його щоквартально. Якісний аналіз являє собою розширену тестову анкету з більшою кількістю критеріїв оцінки. Принцип її заповнення аналогічний до заповнення анкети в процесі експрес-діагностики. Це дозволяє отримати більш повне уявлення про

Рис. 1. Етапи проведення діагностики фінансового стану з метою визначення рівня фінансової безпеки аграрних підприємств

Джерело: складено автором

кризову ситуацію підприємства та оцінити рівень загрози фінансовій безпеці його діяльності.

3. Фундаментальна діагностика. Вона базується на комплексній діагностиці та використовує широкий спектр діагностичних інструментів для визначення стадії життєвого циклу підприємства та ідентифікації критичних ризиків. Рекомендується проводити цей тип діагностики раз на рік.

Здійснення зазначених видів діагностики на підприємстві дозволяє своєчасно виявити загрозу виникнення кризових явищ у його діяльності та ідентифікувати причини. Це забезпечує необхідні умови для вибору ефективних інструментів і методів запобігання можливим кризам та сприяє ефективній і продуктивній роботі підприємства [5].

На нашу думку, метою діагностики фінансового стану в системі фінансової безпеки підприємства є оцінка фінансових ризиків і загроз, а також здатність фінансових ресурсів забезпечити ефективне функціонування системи фінансової безпеки підприємства.

Для дослідження фінансового стану на мікрорівні ми обрали аграрні підприємства, які мають

повну фінансову звітність, що представлена на офіційних сторінках в електронному доступі.

Відповідно до етапів проведення діагностики фінансового стану з метою оцінки рівня фінансової безпеки аграрних підприємств, як показано на рис. 1, процес слід розпочати з оцінки фінансового стану. У рамках класичного підходу це включає проведення аналітичних розрахунків та оцінку як позитивних, так і негативних наслідків фінансово-господарської діяльності підприємства за такими напрямками [3]:

- 1) аналіз фінансової стійкості;
- 2) аналіз ліквідності та платоспроможності;
- 3) аналіз фінансових результатів діяльності (рентабельності);
- 4) аналіз ділової активності та кредитоспроможності.

Фінансова стійкість підприємства – це такий фінансовий та економічний стан, за якого платоспроможність є постійною у часі, а співвідношення власного і позикового капіталу перебуває у межах, що забезпечують цю платоспроможність [2].

Розглянемо і проаналізуємо рівень фінансової стійкості групи аграрних підприємств. Нами було обрано 5 підприємств, які мають прозору політику щодо оприлюднення публічної інформації: холдинг Овостар Юніон, AgroGeneration, холдинг Астарта – Київ, компанія Кернел та KSG Agro (рис. 1).

Для визначення рівня фінансової стійкості групи аграрних компаній нами було здійснено розрахунок коефіцієнтів фінансового левериджу та автономії (рис. 1 та рис. 2).

Фінансовий леверидж відображає залучення підприємствами позикових коштів, що впливає на зміну рентабельності власного капіталу. Іншими словами, фінансовий леверидж є об'єктивним чинником, який виникає внаслідок включення позичених ресурсів до капіталу підприємства, що дозволяє збільшити прибутковість власного капіталу [12]. Це явище відображає здатність впливати на рівень прибутковості підприємства та цілеспрямовано керувати його вартістю.

Коефіцієнт фінансового левериджу характеризує співвідношення позикових та власних коштів. Рекомендоване значення даного коефіцієнта менше 0,5. Коефіцієнт фінансового левериджу показує кількість позикових коштів, що залучені підприємством на 1 грн. вкладених в активи власних коштів. Чим вище значення коефіцієнта, тим відповідно є вищий ризик вкладання капіталу у підприємство. Нормальним вважається співвідношення

1:2, це свідчить що одна третина загального фінансування підприємства сформована за рахунок позикових коштів.

За даними рис. 1 значення коефіцієнта фінансового левериджу знаходиться в межах норми в Овостар Юніон, Астарта – Київ, Кернел впродовж досліджуваного періоду. Негативна тенденція намітилася в AgroGeneration, де значення коефіцієнта впродовж 2016–2021 рр. були менше одиниці, а в 2022 р. коефіцієнт зріс до 1,59, що є критичним значенням. Нестійка тенденція коефіцієнта фінансового левериджу прослідковується в KSG Agro. За аналізований період величина досліджуваного коефіцієнта коливається від -12,88 в 2019 р., що свідчить про значну перевагу власного капіталу над довгостроковими зобов'язаннями до критичного значення 1,44 в 2021 р.

Коефіцієнт фінансової автономії характеризує рівень незалежності підприємства від зовнішніх позик. Чим вище значення цього коефіцієнта, тим більш стійкий та більш незалежний фінансовий стан підприємства (рис. 3).

За даними рис. 3 ми бачимо, що коефіцієнт автономії більше нормативного, що говорить про те, що питома вага власного капіталу в загальній сумі більше 50 % в усіх досліджуваних підприємствах. Лише в 2022 р. компанія Кернел понизила значення даного коефіцієнта до 0,4, що є негативною тенденцією та свідчить про високе боргове навантаження.

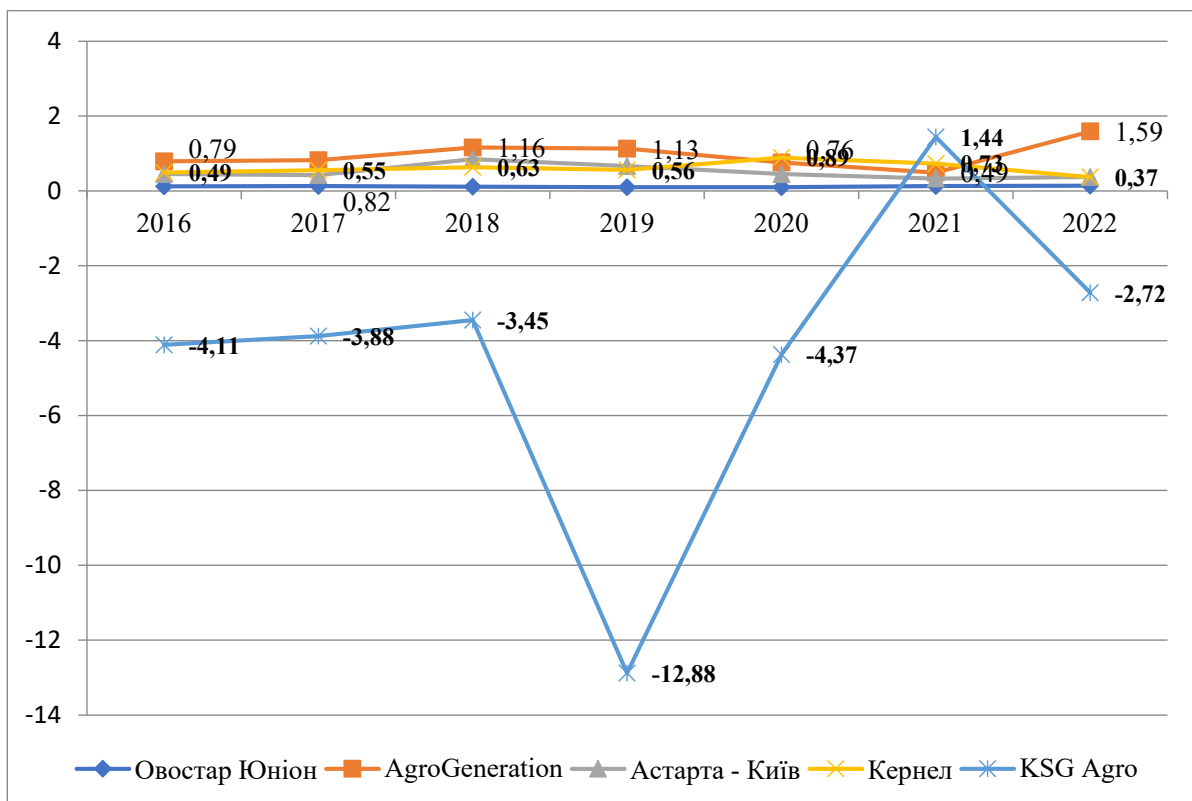

Рис. 2. Динаміка коефіцієнта фінансового левериджу групи аграрних підприємств за 2016–2022 рр.

Джерело: розраховано та складено автором за даними фінансової звітності підприємств

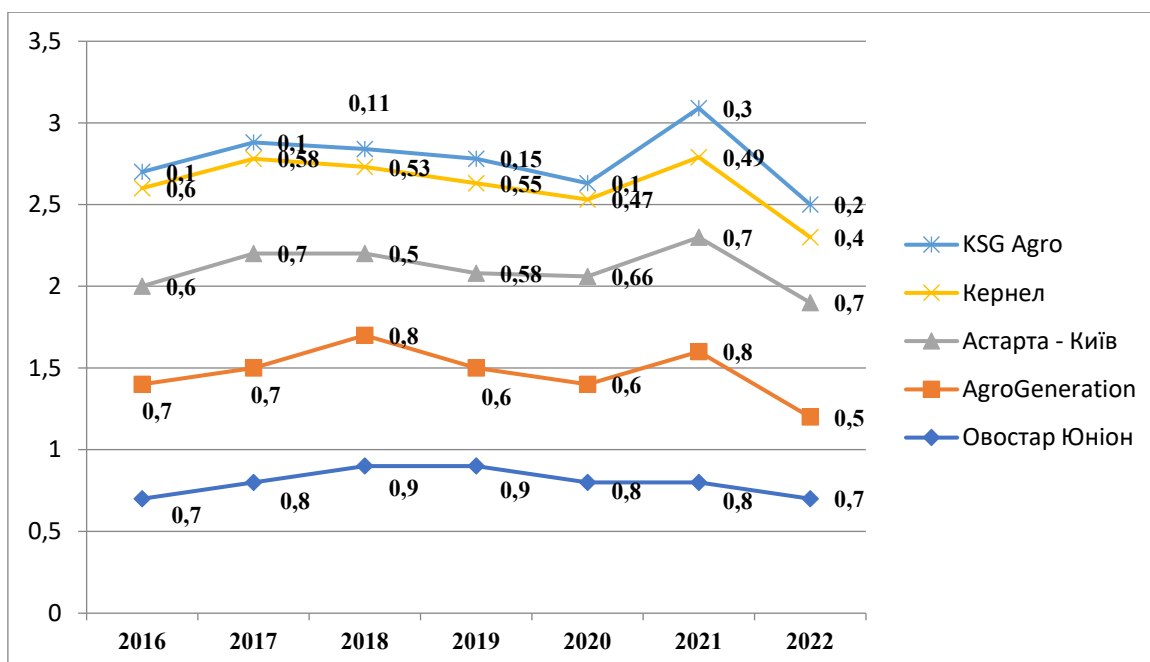

Рис. 3. Динаміка коефіцієнта фінансової автономії групи аграрних підприємств за 2016–2022 рр.

Джерело: розраховано та складено автором за даними фінансової звітності підприємств

Ліквідність є важливим показником фінансового стану підприємства, який відображає здатність компанії своєчасно виконувати зобов'язання. Поняття ліквідності пов'язане із можливістю підприємства у будь-який момент розрахуватися з пасивами за рахунок наявних активів, представлених у балансі. Ліквідність показує, наскільки швидко підприємство може конвертувати свої активи у грошові кошти для погашення боргів, включаючи

заборгованість перед постачальниками, банками за кредитами, бюджетом і позабюджетними фондами щодо сплати податків і платежів, а також виплати заробітної плати працівникам тощо. Розглянемо динаміку коефіцієнта поточної ліквідності групи аграрних підприємств (рис. 4).

Коефіцієнти ліквідності відображають рівень забезпеченості поточних зобов'язань різними групами оборотних активів, які згруповані за рівнем

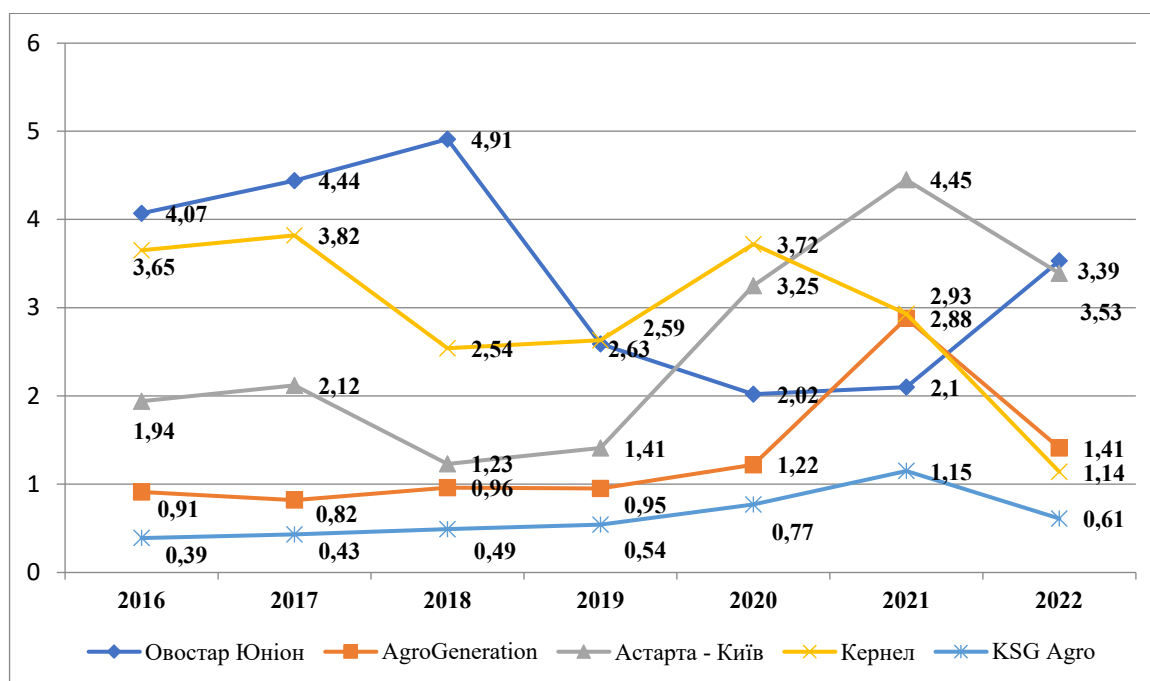

Рис. 4. Динаміка коефіцієнта поточної ліквідності групи аграрних підприємств за 2016–2022 рр.

Джерело: розраховано та складено автором за даними фінансової звітності підприємств

їх ліквідності. Показники ліквідності не лише комплексно оцінюють фінансову стабільність підприємства з урахуванням різного ступеня ліквідності активів, але й відповідають потребам різних категорій зовнішніх користувачів фінансової інформації. Зокрема, постачальників товарів і послуг найбільше цікавить коефіцієнт абсолютної ліквідності. Банк, який надає кредити підприємству, зосереджує увагу на коефіцієнті швидкої ліквідності, тоді як потенційні та наявні акціонери переважно орієнтуються на коефіцієнт загальної ліквідності для оцінки платоспроможності підприємства. Усі ці коефіцієнти дають нам змогу оцінити спроможність підприємства виконувати свої зобов'язання. Проте, слід зазначити, що значення цих показників є досить умовним, оскільки точне визначення ліквідності активів і терміновості зобов'язань на основі бухгалтерського балансу може бути лише орієнтовним.

В цілому, аналіз коефіцієнта поточної ліквідності групи обраних аграрних підприємств за 2016–2022 р. свідчить про позитивну динаміку. Винятком став 2022 р., коли за об'єктивних причин суттєвий вплив на стан фінансових розрахунків, на операційну діяльність, і в цілому на фінансовий стан, негативний вплив мало повномасштабне вторгнення росії.

Коефіцієнт поточної ліквідності обраних аграрних підприємств за 2016–2022 рр. збільшився (з 0,39 до 3,53), це свідчить про те, що дані підприємства забезпечуються власними оборотними коштами та можуть своєчасно погашати зобов'язання перед кредиторами.

Рентабельність як показник відображає ступінь достатності або недостатності прибутку

у порівнянні з іншими ключовими величинами, які впливають на виробництво, реалізацію продукції та загальну фінансово-господарську діяльність підприємства [6]. Аналіз рентабельності полягає у вивченні рівнів та динаміки фінансових коефіцієнтів рентабельності, які є відносними показниками фінансових результатів діяльності підприємства. Для розуміння ситуації щодо рівня рентабельності обраних аграрних підприємств оцінимо динаміку коефіцієнта рентабельності активів (рис. 5).

Як бачимо, достатньо високе значення коефіцієнта ROA в 2016–2018 рр мали підприємства Овостар Юніон, Астарта – Київ та Кернел. Гіршими були показники компаній AgroGeneration та KSG Agro. Проте, найгіршими станом на кінець 2022 р. були показники по всіх підприємствах. Від'ємні значення на графіку свідчать про нераціональність та неефективність використання власного та позикового капіталу в досліджуваних аграрних підприємствах.

Ділова активність підприємства визначається як інтенсивність його діяльності, спрямованої на мобілізацію наявних ресурсів для забезпечення економічного зростання та активності у зовнішньоекономічному середовищі. Показники, що характеризують ділову активність, включають абсолютні величини виробничого потенціалу підприємства та показники ефективності його діяльності [11].

Для оцінки ділової активності важливо надати системну та комплексну характеристику діяльності підприємства, оцінюючи результативність його функціонування з урахуванням сучасних вимог. Одним із ключових етапів у процесі оцінювання ділової активності є розрахунок коефіцієнта оборотності активів (рис. 6).

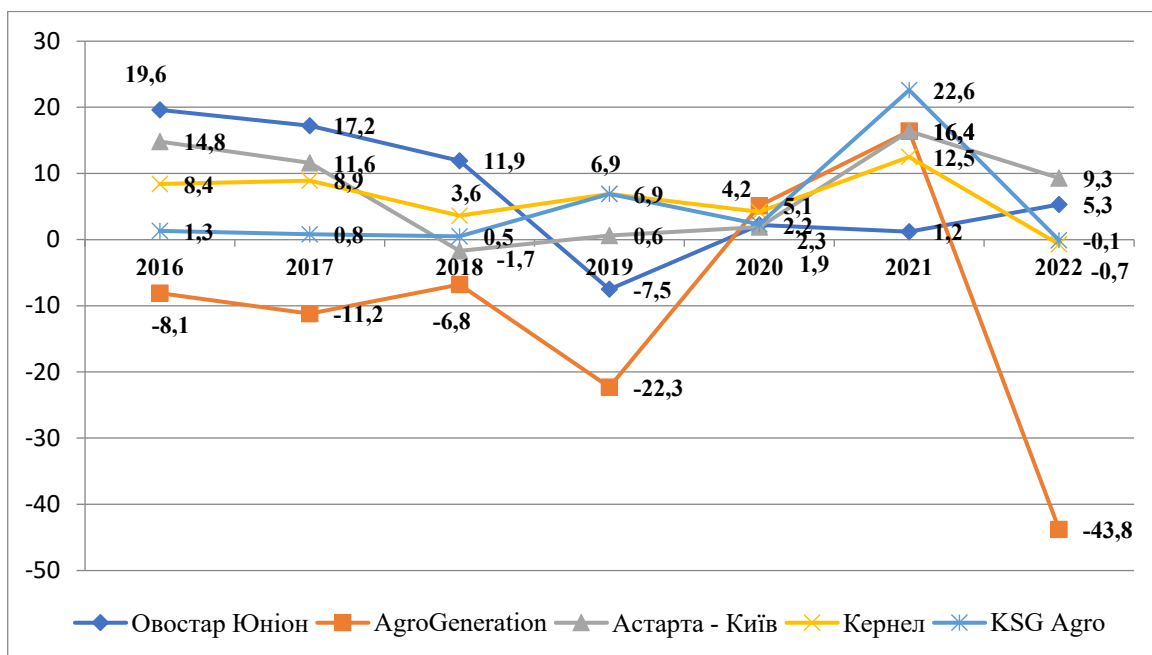

Рис. 5. Динаміка коефіцієнта рентабельності активів групи аграрних підприємств за 2016–2022 рр.

Джерело: розраховано та складено автором за даними фінансової звітності підприємств

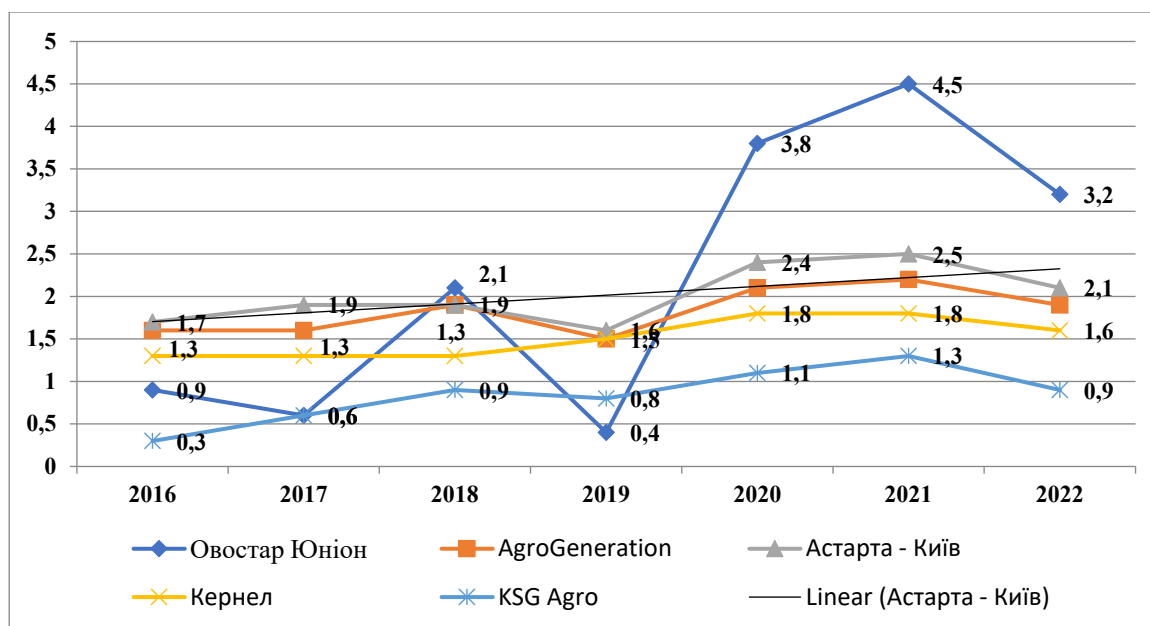

Рис. 6. Динаміка коефіцієнта оборотності активів групи аграрних підприємств за 2016–2022 рр.

Джерело: розраховано та складено автором за даними фінансової звітності підприємств

Зростання коефіцієнта оборотності активів свідчить про збільшення обсягу грошових ресурсів та підвищення платоспроможності компанії, а також про здатність підприємства виконувати свої фінансові зобов'язання. Така тенденція є позитивним показником діяльності підприємства, оскільки вона відображає зміцнення його позицій на конкурентному ринку та свідчить про наявність значного потенціалу для подальшого розвитку.

Так, за 2016–2022 рр. загальний коефіцієнт оборотності активів в досліджуваних аграрних підприємствах мав нестабільну динаміку, ми можемо спостерігати зменшення з даного коефіцієнта в 2019 р. порівняно з 2019 р., і така ж тенденція по групі аналізованих підприємств в 2022 р. порівняно з 2021 р. Зазначимо, що даний коефіцієнт свідчить про зниження рівня ефективності використання активів з метою одержання виручки від реалізації.

Висновки з проведеного дослідження. Діагностика фінансової безпеки підприємств розглядається як процес оцінки поточного стану фінансової безпеки, визначення впливу різноманітних факторів на її рівень, а також ідентифікації наявних і потенційних загроз з метою прийняття ефективних управлінських рішень у системі забезпечення фінансової безпеки підприємств.

Аналіз фінансового стану групи аграрних підприємств був здійснений на основі даних фінансової звітності та консолідованої інформації з вебсайтів фондових бірж. Це дозволило визначити рівень фінансової безпеки даних підприємств. 2022 рік став надзвичайно складним у всіх аспектах, включаючи діяльність аграрного сектору. Через повномасштабне вторгнення РФ на територію України,

аграрні підприємства зіткнулися з численними проблемами, які унеможливили роботу в умовах, подібних до попередніх років. Результатом стало зниження всіх аналізованих коефіцієнтів в усіх досліджуваних підприємств у 2022 р. порівняно з 2021 р. Динаміка коефіцієнтів впродовж 2016–2021 рр. також не була стійкою. На нашу думку, основною причиною негативних змін у динаміці аналізованих коефіцієнтів стало те, що у останні роки є надмірна орієнтація на короткострокові цілі, а також ігнорування або недостатнє врахування певних складових системи фінансової безпеки для аграрних підприємств, таких як екологічні, техніко-технологічні, соціальні та інші аспекти. Негативний вплив зовнішніх чинників (таких як девальвація гривні, несприятливі умови на міжнародних ринках, втрата активів) посилюється внутрішніми прорахунками самих аграрних підприємств.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Васильєв А. А., Галенко В. М. Фінансова безпека аграрних підприємств в умовах правового режиму воєнного стану. *Економіка та суспільство*. Вип. 45. 2022. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-45-63>.
2. Давиденко Н. М. Аналіз теоретичних аспектів фінансової безпеки суб'єктів господарювання. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2013. № 3. С. 110–114.
3. Давиденко Н. М. Методологічне забезпечення проведення аналізу фінансового стану підприємств. *Вісник ЖДТУ. Економічні науки*. 2003. № 4 (26). С. 92–98.
4. Давиденко Н. М. Фінансова безпека аграрних підприємств у системі корпоративного управління. *Економіка АПК*. 2013. № 5. С. 58–62.

5. Драган О. О., Герасименко І. О., Зубченко В. В., Гаврик О. Ю. Фінансова звітність як інструмент анти-кризового менеджменту. *Економіка та управління АПК*. 2022. № 1. С. 131–139.

6. Квасницька Р. С., Доценко І. О., Матвійчук Л. О. Оцінювання фінансової безпеки підприємства в системі забезпечення реалізації його фінансової стратегії. *Фінанси і кредит: проблеми теорії та практики*. 2019. Вип. 3. URL: <http://elar.khmnu.edu.ua/handle/123456789/8276> (дата звернення 21.02.2023)

7. Кизим М. О., Забродський В. А., Зінченко В. А., Копчак Ю. С. Оцінка і діагностика фінансової стійкості підприємства: монографія. Харків: ВД «Інжек». 2003. 144 с.

8. Мулик Т. О., Мулик Я. І. Методичний інструментарій аналізу фінансової безпеки підприємств в системі економічних аспектів виробництва біопалива. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. Вінниця: РВВ ВНАУ. № 9. 2016 (13). С. 91–102.

9. Орехова А. І. Аналіз стану фінансового потенціалу аграрних підприємств. *Актуальні проблеми інноваційної економіки*. 2018. № 4. С. 28–32.

10. Пазєєва Г. М. Комплексна діагностика в забезпеченні економічної безпеки підприємств (на матеріалах транспортно-експедиційних підприємств України): дис. ... канд. екон. наук: 21.04.02. К., 2017. 300 с.

11. Руденко Є. М. Застосування «золотого правила економіки» для оцінки ділової активності сільсько-господарських підприємств. *Агросвіт*. 2014. № 16. С. 42–49.

12. Томчук О. Ф., Фабіянська В. Ю., Довгополюк Г. Ю. Оцінка ліквідності та платоспроможності в контексті фінансового стану підприємства. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2016. Вип. 5 (05). С. 345–351.

13. Davydenko N. Genesis of enterprise financial security. *Economic Processes Management: International Scientific E-Journal*. 2015. № 2. URL: http://epm.fem.sumdu.edu.ua/download/2015_2/2015_2_3.pdf

REFERENCES:

1. Vasiliev A. A., Galenko V. M. (2022) Finansova bezpeka ahrarnykh pidpryemstv v umovakh pravovoho rezhymu voyennoho stanu [Financial security of agricultural enterprises in the conditions of the legal regime of martial law]. *Economy and society*, vol. 45. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-45-63> (in Ukrainian)

2. Davydenko N. M. (2013) Analiz teoretychnykh aspektiv finansovoi bezpeky subiektiv hospodariuvannia [Analysis of theoretical aspects of financial security of business entities]. *Formation of market relations in Ukraine*, vol. 3, pp. 110–114 (in Ukrainian)

3. Davydenko N. M. (2003) Metodolohichne zabezpechennia provedennia analizu finansovoho stanu pidpryemstv [Methodological support for analysing the financial condition of enterprises]. *Bulletin of the State University of Economics. Economic sciences*, vol. 4 (26), pp. 92–98 (in Ukrainian)

4. Davydenko N. M. (2013) Finansova bezpeka ahrarnykh pidpryemstv u systemi korporatyvnoho upravlinnia [Financial security of agricultural enterprises in the corporate governance system]. *Economy APK*, vol. 5. pp. 58 – 62 (in Ukrainian)

5. Drahan, O., Gerasymenko, I., Zubchenko, V., Gavryk O. (2022) Finansova zvitnist yak instrument antykrizovoho menedzhmentu [Financial reporting as an instrument of anti-crisis management]. *AIC Economics and Management*, 2022, no. 1, PP. 131–139 (in Ukrainian)

6. Kvasnyts'ka R. S., Dotsenko I. O., Matvijchuk L. O. (2019) Otsiniuvannia finansovoi bezpeky pidpryemstva v systemi zabezpechennia realizatsii joho finansovoi stratehii [Assessment of the financial security of the enterprise in the system of ensuring the implementation of its financial strategy]. *Finance and credit: problems of theory and practice*, vol. 3. Available at: <http://elar.khmnu.edu.ua/handle/123456789/8276> (accessed 21 February 2023). (in Ukrainian)

7. Kizim M. O., Zabrodskij V. A., Zinchenko V. A., Kopchak Yu. S. (2003) Ocinka i diagnostika finansovoi stijkosti pidpryemstva: monografiya [Assessment and diagnostics of financial stability of the enterprise: monograph]. Kharkiv: Inzhhek (in Ukrainian)

8. Mulyk T. O., Mulyk Y. I. (2016) Metodychni instrumentarii analizu finansovoi bezpeky pidpryemstv v systemi ekonomichnykh aspektiv vyrobnytstva biopalyva [Methodological tools for analysing financial security of enterprises in the system of economic aspects of biofuel production]. *Economics. Finance. Management: topical issues of science and practice*. Vinnytsia: RVV VNAU, vol. 9 (13), pp. 91–102 (in Ukrainian)

9. Oriekhova, A. I. (2018) Analiz stanu finansovoho potentsialu ahrarnykh pidpryemstv [Analysis of the financial potential of agricultural enterprises.]. *Actual problems of innovative economy*, vol. 4, pp. 28–32 (in Ukrainian)

10. Pazjejeva G. M. (2017) Kompleksna diagnostyka v zabezpechenni ekonomichnoi bezpeky pidpryemstv (na materialah transportno-ekspedycijnykh pidpryemstv Ukrainy): dys. ... kand. ekon. nauk: 21.04.02. K., 2017. 300 s (in Ukrainian)

11. Rudenko E. M. (2014) Zastosuvannia “zolotoho pravyla ekonomiky” dlia otsinky dilovoi aktyvnosti silskohospodarskykh pidpryemstv Application of the ‘golden rule of economics’ to assess the business activity of agricultural enterprises]. *Agrosvit*, vol. 16, pp. 42–49 (in Ukrainian)

12. Tomchuk O. F., Fabiianska V. Iu., Dovhopoliuk H. Iu. (2016) Otsinka likvidnosti ta platospromozhnosti v konteksti finansovoho stanu pidpryemstva [Assessment of liquidity and solvency in the context of the company's financial condition]. *Skhidna Yevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnia* [Eastern Europe: Economy, Business and Management], vol. 5 (05), pp. 345–351 (in Ukrainian)

13. Davydenko N. (2015) Genesis of enterprise financial security. *Economic Processes Management: International Scientific E-Journal*, vol. 2. URL: http://epm.fem.sumdu.edu.ua/download/2015_2/2015_2_3.pdf (in English)